Amerigo Vespucci: un Despuig

Autor: Francesc Magrinyà i Rull
Data de publicació: 02-04-2012

En Francesc Magrinyà recull la línia de recerca oberta per En Jordi Bilbeny sobre la identificació de l'Amèrico Vespuche o Despuche amb un Despuig i matisa certs aspectes de José Luis Espejo que també, en aquesta mateixa direcció, relaciona En Vespuche amb els Despuig.

He llegit amb molt d'interès l'article que el senyor José Luís Espejo ha redactat el 22 de febrer d'enguany a la Vanguardia digital sobre la personalitat i les fetes del mariner, explorador i cosmògraf conegut com Amerigo Vespucci i sobre les celebracions que, arran del cinquè centenari de la seva mort, hom es proposa de celebrar a Itàlia i al continent batejat amb el seu nom. He trobat, sobretot, molt interessant la reproducció que Espejo fa de textos del navegant. D'aquests voldria destacar-ne els següents: la raó per què sorgeix el nom de Veneçuela, el fet que fou aquest pilot qui va descobrir la boca dels rius Amazones i de la Plata i la Patagònia, o bé les reflexions que el van menar a intuir que, més enllà de les fonts del riu més cabalós del planeta –l'Amazones–, hi havia d'haver un altre oceà, que ara coneixem com a Oceà Pacífic. D'altra banda, estic del tot d'acord amb l'articulista que moltes dades que ens han arribat del navegant i de les seves gestes són molt contradictòries i que estan subjectes, encara ara, a una gran controvèrsia. Hi ha, en canvi, un parell d'afirmacions de J. L Espejo al voltant de les quals voldria dir-hi la meva.

La primera és una qüestió de matís. Aquesta qüestió de matís fa referència al terme corona espanyola. M'explico: J.L. Espejo diu molt bé que els dos primers viatges del navegant varen ser organitzats pel rei Ferran d'Aragó. Ara bé, caldria matisar la seva afirmació segons la qual Vespucci degué oferir un bon servei a la Corona Espanyola amb aquests viatges. I dic que cal matisar-la, perquè en aquella època encara no hi havia un corona espanyola unitària. Només hi havia una unió dinàstica i no pas política entre l'Aragó i Castella. Existia una Confederació Catalanoaragonesa, d'una banda, i un Regne de Castella unitari per l'altra. Cadascun amb els seus òrgans de poder i sistema polític diferents. Castella no depenia de la corona catalanoaragonesa ni a l'inrevés. Consegüentment, quan se'ns diu que les dues expedicions vespuccianes varen ser realitzades sota les ordres del rei Ferran, el fet vol dir que els secretaris que passen per escrit aquestes ordres són membres dels òrgans de poder de la nostra nació i, a més, que els documents

en qüestió van adreçats, o bé a súbdits naturals del rei, o bé a persones que treballen per a ell en tant que monarca de la Confederació de catalans i aragonesos. Així, doncs, aquests viatges d'en Vespucci no els va preparar ni els va finançar la cancelleria ni l'administració castellanes, al capdavant de les quals hi havia la reina Isabel I. Si hagués estat així, en els escrits hi hauria hagut la signatura de la reina. Però passa que enlloc queda registrada la firma d'Isabel. En canvi, els documents, sí que registren que qui va endegar i signar les capitulacions de les dues expedicions del navegant conegut com Amerigo Vespucci va ser únicament el rei Ferran d'Aragó i la seva cancelleria. Per tant, cal deduir que aquestes expedicions es van finançar i preparar a les costes de la nostra Confederació. I el fet és del tot versemblant, car la Nació Catalana disposava a final del segle XV d'una infrastructura marina molt ferma i poderosa arran de la seva sostinguda experiència en les coses del mar. Aquesta experiència s'havia aconseguit després de dos-cents setanta-cinc anys de contínues navegacions no només comercials per la Mediterrània i, en menor escala, per Portugal, Anglaterra, Flandes i pel nord-est d'Àfrica fins a la zona equatorial –com va deixar escrit Abraham Cresques o Jaume Ferrer en el seu esplèndid Atles Català–, sinó també a través de l'expansió militar que, com tothom sap, els catalans dugueren a terme per Sicília, Sardenya, Grècia, Tunis, Oran i el Regne de Nàpols. D'aquests grans coneixements del mar per part dels catalans, en són testimonis la gran escola de mapes portolans que es desplegà i les ordinacions sobre dret marítim aplegades en el Llibre del Consolat de Mar. Per contra, no consta enlloc que Castella disposés aleshores d'aquesta experiència i infrastructura nàutiques.

Segonament, voldria remarcar la importància que representa el fet que el senyor Espejo posi damunt la taula la qüestió del ball de noms i cognoms a l'entorn d'aquest marí, cosmògraf i, en paraules de Cristòfor Colom, "home de bé". Trobo cabdal, efectivament, que l'articulista hagi remarcat aquest fet tan estrany. I és que, com es deia en realitat l'il·lustre navegant? Quin era el seu nom de debò: Américo? Americo? Amérigo? Amerigo? Emèrico? Emerico? Amèric? Americ...? I el seu cogom? Vespucci? Despuchi?, Despuchy?, Despuche?, De Espuche? De Espuchy? Per què aquest ball de noms i cognoms? Si es resol la qüestió, s'obrirà la porta a solucionar molts dels misteris que giren a l'entorn de la biografia del descobridor de l'Amazones. En aquest sentit, J. L. Espejo encara fita més lluny. Descobreix semblances heràldiques entre els Vespucci de Florència i els Despuig catalans, de manera que ve a aprofundir en la línia d'investigació encetada per Jordi Bilbeny i exposada en el seu llibre Totes les preguntes sobre Cristòfor Colom, 2004 (pàg- 135-137), i aprofundida en un article posterior dedicat exclusivament a aquest personatge, segons la qual Amerigo Vespucci és un membre de la nissaga catalana dels Despuig –cognom que passat al castellà fa Despuche–. Aquesta nissaga noble estava emparentada amb la del descobridor Joan Cristòfor Colom i Bertran. I no només això. Espejo aprofundeix en una circumstància que en Bilbeny mateix ja remarcava en el llibre esmentat; és a saber, que a final del segle XVIII el cardenal Antoni Despuig era posseïdor del mapa d'en Gabriel de Vallseca –una altra família del segle XV emparentada amb els Colom i Bertran–. Un mapa que havia comprat tres segles abans el nostre navegant Despuig. En altres mots, que un Despuig conserva una carta de navegar que havia adquirit un avantpassat seu directe que també es deia Despuig. A hores d'ara, aquest mapa es conserva, com Bilbeny i Espejo remarquen, al Museu Marítim de Barcelona.

Francesc Magrinyà i Rull